

Exkurze jižním okrajem CHKO Jeseníky na Přemyslovské sedlo

Field trip through the southern margin of Jeseníky PLA to the Přemyslovské sedlo saddle

FRANTIŠEK LAMLA¹ & MICHAL HRONEŠ²

1) Vlastivědné muzeum v Olomouci,

nám. Republiky 822/6, CZ-779 00, Olomouc; e-mail: lamla@vmo.cz

2) Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra botaniky,

Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc-Holice; e-mail: michal.hrones@upol.cz

Abstract: A field trip to the mountain meadows and transitional mires along the southern border of the Jeseníky PLA (N Moravia, Czech Republic) took place on June 8, 2024. The route led from the village of Rejhotice to the Přemyslovské sedlo saddle. A total of 166 vascular plant taxa were recorded during the trip. Notable finds included *Cypripedium calceolus*, *Gymnadenia conopsea*, *Lilium bulbiferum*, *Orchis mascula* subsp. *speciosa*, *Pedicularis sylvatica*, and *Trifolium spadiceum*.

Keywords: floristic data, Hrubý Jeseník Mts., mountain meadows, north Moravia, peat bogs, transitional mires, vascular plants

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Kaplan et al. (2019)

Celkem 12 účastníků zavedla další, v pořadí čtvrtá z letošních floristických exkurzí Moravskoslezské pobočky ČBS na okraj oreofytika Hrubého Jeseníku, konkrétně do oblasti Přemyslovského sedla na jihovýchodním okraji CHKO Jeseníky. Plánovaná trasa vedla z Rejhotic podél Přemyslovského potoka až do zmíněného sedla oddělujícího údolí Desné na východě od údolí Branné na západě. Zde se v současnosti nachází trojice maloplošných zvláště chráněných území, z nichž dvě – PR Přemyslovské sedlo a PP Letní stráň – byly hlavním cílem této exkurze. Ta proběhla 8. června 2024. Termín byl zvolen na začátek června proto, aby odpovídal optimu kvetení většiny floristicky zajímavých druhů, které jsou ze zdejších lokalit udávány (*Cypripedium calceolus*, *Gymnadenia conopsea*, *Pedicularis sylvatica*, *Trifolium spadiceum* aj.). Vedení exkurze se ujali Michal Hroneš a František Lamla. Celkem bylo nalezeno a zapsáno 166 taxonů cévnatých rostlin.

Trojice MZCHÚ v sedle mezi masivem Ucháče (1009 m n. m.) a Černé stráně (1237 m n. m.) chrání především zachovalá luční a mokřadní společenstva s výskytem hned několika regionálně významných druhů rostlin. Zejména PP Letní stráň (obr. 1) vděčí za svou biologickou pestrost extenzivní zemědělské péči ze strany vlastníka pozemků.

Exkurze byla zahájena na vlakové zastávce v Rejhoticích a první zajímavější druhy rostlin jsme zaznamenali hned po opuštění intravilánu v příkopě u silnice. V podrostu

Obr. 1. Květnatá podhorská louka v PP Letní stráň. – Obr. 2. Všivec lesní (*Pedicularis sylvatica*) má v PR Přemyslovské sedlo jednu ze tří lokalit v Hrubém Jeseníku. – Foto F. Lamla

olšových remízků to byla například v Hrubém Jeseníku poměrně hojná udatna lesní (*Aruncus dioicus*), na podmáčených loučkách zase pcháč potoční (*Cirsium rivulare*) v doprovodu několika rostlin hybridního taxonu *Cirsium xerucagineum*, vzniklého křížením právě pcháče potočního s p. zelinným (*C. oleraceum*). Na nalezených rostlinách jsme si tak mohli pěkně oddemonstrovat intermediární vzhled tvaru jejich listů oproti rodičovským druhům a zajímavou, jemně fialovou barvu květů. V lesích kolem chatk tvořících obec Přemyslov jsme zaznamenali místy hojný výskyt nepůvodního druhu řeřišnice vlašovičnickovité (*Cardamine chelidonia*), která se v ČR kromě údolí Desné vyskytuje souvisleji již pouze v lesích východně od města Jeseník a na Blatensku v jihozápadních Čechách. Na několika místech se v lesích vyskytoval vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*), potěšil nás také nález několika desítek jedinců ohrožené přesličky luční (*Equisetum pratense*) na štěrkovém náspu silnice z Přemyslova do sedla nad její druhou serpentýnou. Zbytek cesty do sedla již žádné překvapivé floristické nálezy nepřinesl, a tak jsme poměrně rychle dorazili k severovýchodnímu okraji PR Přemyslovské sedlo. Tato rezervace chrání především v Hrubém Jeseníku velmi vzácná stanoviště oligotrofních rašelinných luk asociace *Caricetum nigrae* s výskytem několika rostlinných druhů uvedených na červeném seznamu rostlin (Grulich 2017), jako jsou všivec lesní (*Pedicularis sylvatica*; obr. 2), nebo vrbovka bahenní (*Epilobium palustre*). Oba tyto druhy jsme v rezervaci bez větších potíží našli, všivec se tu vyskytuje v populaci o velikosti několika desítek jedinců na nejzachovalejší části rašelinné louky ve střední části MZCHÚ. Zaznamenáno a oddemonstrováno bylo k všeobecnému nadšení také několik

Obr. 3. Jetel kaštanový (*Trifolium spadiceum*). – Obr. 4. Květy střevíčníku pantoflíčku (*Cypripedium calceolus*) jsme během exkurze zastihli již ve značně sešlém stavu. – Foto F. Lamla (3), M. Hroneš (4)

pro mokřady typických zástupců ostríc, stejně jako bohatý výskyt prstnatce májového pravého (*Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis*) i jeho v inventarizačním průzkumu (Gerža 2023) zmíněného křížence s prstnatcem Fuchsovým pravým (*Dactylorhiza fuchsii* subsp. *fuchsii*) – prstnatce Braunova (*Dactylorhiza ×braunii*). V mezofilnějších partiích rezervace tvořila bohaté populace silně ohrožená pětiprstka žežulník (*Gymnadenia conopsea*), kterou barevně hezky doplňovaly koberce škardy měkké čertkusolisté (*Crepis mollis* subsp. *succisifolia*). Při břehu drobného levostranného přítoku Přemyslovského potoka se nám podařilo objevit také několik jedinců ohroženého a ustupujícího jetele kaštanového (*Trifolium spadiceum*; obr. 3).

Dál už nás trasa zavedla do PP Letní stráň. Ta zahrnuje rozsáhlý komplex luk, extenzivně obhospodařovaných pastvin a remízek na severních a severovýchodních svazích kóty Tři kameny (907 m n. m.). Po proniknutí přes drátěný plot chránící většinu lučních částí lokality před černou i jinou zvěří na sebe první nálezy vzácných druhů rostlin nenechaly dlouho čekat. Nejprve to byly již známé vemeníky dvoulisté, brzy se ale přidaly i desítky sterilních lilií cibulkonosných (*Lilium bulbiferum*) a naopak naplno rozkvetlých pětiprstek žežulníků. Na větší, remízy ohraničené louce nad rozdvojkou lesních cest jsme objevili několik jedinců toho času již bohužel úplně odkvetlého vsta-

vače mužského znamenaného (*Orchis mascula* subsp. *speciosa*). V objetí této rozkvetlé podhorské louky jsme také poobědvali, přičemž část obědové pauzy nám zpestřilo nečekané setkání s panem Ivanem Purem, vlastníkem pozemků, na nichž se zdejší MZCHÚ rozkládají, a ekologickým zemědělcem, který zde šetrně hospodář již několik desítek let. Obzvlášť zajímavá byla informace, že na svazích zde stále dochází ke spontánnímu vzniku mokřadů a pramenišť, která jsou, jak jsme se mohli sami přesvědčit, poměrně rychle osídlována typickými druhy rostlin (*Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis*, *Trifolium spadiceum*, *Valeriana dioica*, *Carex panicea* aj.). Po obědové pauze jsme se vydali ověřit výskyt střevíčníku pantoflíčku (*Cypripedium calceolus*; obr. 4), který má v PP Letní stráň svou jedinou lokalitu ve fytochorionu Hrubý Jeseník. Mikrolokalita se nachází v řídkém březo-smrkovém lesíku a před destrukcí herbivory je chráněna oplocenkou. Střevíčníky jsme našli v počtu čtyř fertálních trsů, díky velice brzkému nástupu jara byly však již v době návštěvy všechny rostliny odkvetlé. Na závěr exkurze nás pan Pur zavedl na jeden z nejpěknějších mokřadů v PP Letní stráň, kde jsme se pokochali barevnou plejádou běžných i vzácnějších rozkvetlých mokřadních druhů. Exkurzi jsme tak zakončili velmi příjemně a snad i ke spokojenosti všech zúčastněných, kterým bychom chtěli poděkovat za jejich zápal při hledání a prezentování rostlin v průběhu celého dne.

Použité zdroje

- Gerža M. (2023): Botanický inventarizační průzkum OP a PR Přemyslovské sedlo – flóra. – Ms. [Depon. in: Krajský úřad Olomouckého kraje, Odbor životního prostředí a zemědělství, Olomouc].
- Grulich V. (2017): Červený seznam cévnatých rostlin ČR. – Příroda 35: 75–132.
- Kaplan Z., Danihelka J., Chrtek J. jun., Kirschner J., Kubát K., Štech M. & Štěpánek J. [eds] (2019): Klíč ke květeně České republiky. Ed. 2. – Academia, Praha.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavili M. Hroneš a F. Lamla)

Nález označený (OLM) je dokladován v herbáři Vlastivědného muzea v Olomouci.

Seznam lokalit

1. 73b. Hanušovická vrchovina, 5968b, Rejhotice (distr. Šumperk): okraje silnice, travnaté příkopy a smrkové monokultury v okolí silnice Rejhotice – Nové Losiny, od železničního přejezdu po chatky v Přemyslově, 50°05'17,4"N, 17°05'22,7"E – 50°05'59,6"N, 17°04'41,9"E, cca 520–615 m n. m.
2. 97. Hrubý Jeseník, 5868c, Přemyslov (distr. Šumperk): okraje silnice, travnaté příkopy a smrkové monokultury v okolí silnice Rejhotice – Nové Losiny, od první serpentýny po lyžařský areál Přemyslov, 50°06'08,5"N, 17°04'29,1"E – 50°06'17,6"N, 17°04'05,9"E, cca 640–700 m n. m.
3. 97. Hrubý Jeseník, 5868c, Přemyslov (distr. Šumperk): okraje silnice a travnaté příkopy silnice Rejhotice – Nové Losiny v prostoru lyžařského areálu, 50°06'19,0"N, 17°04'02,5"E – 50°06'26,8"N, 17°03'44,6"E, cca 700–730 m n. m.

4. 97. Hrubý Jeseník, 5868c, Přemyslov (distr. Šumperk): PR Přemyslovské sedlo, rašelinné louky, 50°06'27,6"N, 17°03'40,0"E – 50°06'29,3"N, 17°03'33,1"E, cca 740–750 m n. m.
5. 97. Hrubý Jeseník, 5868c, Nové Losiny (distr. Šumperk): PP Letní stráň, horské pastviny, rašelinné louky a klenové remízky, 50°06'34,2"N, 17°03'25,4"E – 50°06'34,8"N, 17°02'40,0"E, cca 755–805 m n. m.

cévnaté rostliny

Actaea spicata: 2; *Aegopodium podagraria*: 4; *Alchemilla glaucescens*: 4; *Alnus glutinosa*: 1; *A. incana*: 1; *Alopecurus pratensis*: 5; *Anemone nemorosa*: 1; *Angelica sylvestris*: 4; *Anthoxanthum odoratum*: 4, 5; *Anthriscus nitidus*: 5; *Arabis glabra*: 3; *Artemisia vulgaris*: 5; *Aruncus dioicus* (LC/C4a): 1;

Betula pubescens subsp. *pubescens*: 4; *Bistorta officinalis*: 1, 3, 4; *Briza media*: 4, 5;

Calluna vulgaris: 4; *Caltha palustris*: 1, 5; *Campanula patula*: 3, 4; *Cardamine chelidonia*: 1; *C. flexuosa*: 2; *C. pratensis*: 5; *Carex canescens*: 5; *C. echinata*: 4, 5; *C. flava* (NT/C4a): 4, 5; *C. leporina*: 4; *C. nigra*: 4, 5; *C. pallescens*: 1, 4; *C. panicea*: 4, 5; *C. pilulifera*: 1; *C. remota*: 1; *C. rostrata*: 4; *Carlina acaulis* subsp. *acaulis*: 4; *Carum carvi*: 2; *Cerastium arvense*: 5; *C. glomeratum*: 1; *Chaerophyllum aromaticum*: 1; *C. hirsutum*: 1; *Cirsium arvense*: 5; *C. palustre*: 4, 5; *C. rivulare*: 1, 4, 5; *C. xerucagineum*: 1; *Crepis biennis*: 4, 5; *C. mollis* subsp. *succisifolia* (NT/C3): 3, 4, 5; *C. paludosa*: 1; *Cruciata verna*: 4; *Cynosurus cristatus*: 4, 5; *Cypripedium calceolus* (VU/C2): 5;

Dactylorhiza fuchsii subsp. *fuchsii* (NT/C4a): 4; *D. majalis* subsp. *majalis* (NT/C3): 4, 5; *D. xbraunii*: 4; *Daphne mezereum*: 4, 5; *Dentaria bulbifera*: 2; *D. enneaphyllos* (LC/C3): 2; *Deschampsia cespitosa*: 5; *Doronicum austriacum* (LC/C4a): 4;

Epilobium montanum: 5; *E. palustre* (NT/C4a): 4; *Epipactis helleborine*: 1; *Equisetum fluviatile*: 4; *E. palustre*: 4; *E. pratense* (LC/C3): 2 (OLM); *E. sylvaticum*: 1, 4, 5; *Erigeron acris*: 3; *Eriophorum angustifolium*: 4, 5; *Erophila verna*: 1; *Eupatorium cannabinum*: 5; *Euphorbia dulcis*: 1;

Festuca filiformis: 1; *F. pratensis*: 5; *F. rubra*: 1, 4; *Filipendula ulmaria* subsp. *ulmaria*: 1; *Fragaria vesca*: 1;

Galium odoratum: 1, 2; *G. uliginosum*: 4, 5; *Geranium pyrenaicum*: 1; *Geum rivale*: 3, 4; *Glyceria declinata*: 1; *G. fluitans*: 4; *Gnaphalium sylvaticum*: 2; *Gymnadenia conopsea* (EN/C2): 4, 5; *Gymnocarpium dryopteris*: 5;

Heracleum sphondylium: 4; *Hypericum maculatum*: 4;

Juncus effusus: 4; *J. tenuis*: 5;

Knautia xposoniensis: 4;

Lathyrus pratensis: 3, 4; *Ligusticum mutellina* (NT/C3): 4; *Lilium bulbiferum* (VU/C2): 5; *Linum catharticum*: 4; *Listera ovata* (LC/C4a): 4, 5; *Lonicera nigra*: 2; *Lotus corniculatus*: 4; *Lupinus polyphyllus*: 3; *Luzula campestris*: 4; *L. luzuloides* subsp. *luzuloides*: 1; *L. multiflora*: 4; *Lychnis flos-cuculi*: 3, 5; *Lysimachia nemorum*: 1; *L. vulgaris*: 1;

Melampyrum sylvaticum: 4, 5; *Melica nutans*: 1; *Mercurialis perennis*: 1; *Myosotis palustris*: 4; *Myrrhis odorata*: 1;

Nardus stricta: 4;

Orchis mascula subsp. *speciosa* (EN/C2): 5;

Paris quadrifolia: 2; *Pedicularis sylvatica* (VU/C2): 4; *Petasites hybridus*: 4; *Phalaris arundinacea*: 1; *Phegopteris connectilis*: 4; *Phyteuma spicatum*: 1, 3, 4; *Pilosella officinarum*: 1; *Platanthera bifolia* (VU/C3): 1, 4, 5; *Poa nemoralis*: 5; *P. trivialis*: 4, 5; *Polygala vulgaris*: 4, 5; *Polygonatum verticillatum*: 2, 5; *Potentilla anserina*: 5; *P. erecta*: 1, 3, 4; *Prenanthes purpurea*: 1; *Primula elatior*: 1, 4; *Prunus padus*: 1; *Pyrola minor* (NT/C3): 5;

Ranunculus acris: 4; *R. lanuginosus*: 1; *R. platanifolius* (LC/C4a): 2, 5; *Rhinanthus major*: 5; *R. minor*: 4; *Rosa pendulina*: 5; *Rumex acetosa*: 4;
Salix cinerea: 4; *S. pentandra* (NT/C4a): 4; *Sambucus ebulus*: 1; *Scirpus sylvaticus*: 4, 5; *Scrophularia nodosa*: 1; *Silene dioica*: 1, 4; *S. vulgaris*: 5; *Stellaria alsine*: 4, 5; *S. graminea*: 4; *S. nemorum*: 2; *Symphytum officinale*: 1;
Tanacetum vulgare: 4; *Thalictrum aquilegifolium*: 2; *Trifolium dubium*: 5; *T. medium*: 5; *T. spadiceum* (VU/C2): 4, 5; *Trisetum flavescens*: 4;
Ulmus glabra: 1;
Vaccinium myrtillus: 4; *Valeriana dioica* (LC/C4a): 4; *V. excelsa* subsp. *sambucifolia* (LC/C4a): 2; *Veratrum album* subsp. *lobelianum* (LC/C4a): 4, 5; *Veronica beccabunga*: 1, 5; *V. chamaedrys*: 4; *V. officinalis*: 1, 4; *V. serpyllifolia*: 4; *Vicia cracca*: 4; *V. sepium*: 4; *Vinca minor*: 1; *Viola canina*: 3; *V. palustris*: 4, 5; *V. reichenbachiana*: 2; *Viscaria vulgaris*: 3.